N^er. 268. ROK 1843. CŻWARTEK 23 LISTOPADA.

Pismo to wychodzi codziennie oprócz niedziel i świąt uroczystych w drukarni Stanisława Gięszkowskiego.

Zaliczenie na trzy miesiące złotych dziesięć miesięcznie złotych cztery, numer pojedynczy groszy dziesięć.

IMIONA RZYMSKIE.
Jutro Jana od Krzyża.

IMIONA SŁAWIAŃSKIE.
Jutro Sędzimir.

GAZETA KRAKOWSKA.

OBSERWACYE METEOROLOGICZNE.

Dzień godzina		Barometr do 0° Reaumura w miarze Paryzkiej	Stopień ciepła podług Reaumura	Psychometr	Wiatr	Stan Atmosfery	Zjawiska napowietrzne i różne uwagi.
21	6	27 6, 093	— 8, 0	0, 95	PnWschodni słaby	Pochmurno	
	2	6, 167	— 3, 0	1, 33	Zachodni ,,	,,	
	10	6, 047	— 4, 4	1, 33	PPnWschodni ,,	,,	

Część Urzędowa.

Nro. 10246.

WYDZIAŁ SPRAW WEWNĘTRZNYCH I POLICYI.
W SENACIE RZĄDZĄCYM.
Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu.

Dnia 12 Grudnia r. b. w godzinach przedpołudniowych odbywać się będzie w biórach Wydziału S. W. i P. licytacya publiczna *in minus* na wymurowanie domu szkolnego z zabudowaniami gospodarskiemi ogrodzeniem i wytrenkowaniem około szkoły w wsi Zabierzowie a to od ceny na kwotę złp. 11,214 gr. 20 łącznie z pomocą robocizny na pieniądze zamienioną według zatwierdzonego przez Senat Rządzący pod dniem 3 Listopada r. b. N. 5761 planu i kosztorysu, które każdego czasu w kancellaryi Wydziału wraz z warónkami licytacyi przejrzane być mogą. Pretendenci téj entrepryzy zgłosić się zechcą w terminie licytacyi opatrzeni w *vadium* kwotę złp. 1122 wynoszące.

Kraków d. 16 Listopada 1843 r.

Senator Prezydujący
KOPFF.
Referendarz L. *Wolff.*

SPROSTOWANIE. W gazecie wczorajszéj w końcu artykułu o teatrze wierszu 6 od dołu, wyraz *którzy* zakradł się przez omyłkę, zatym ulega wykreśleniu.

Nro. 3806.

TRYBUNAŁ.
Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i Jego Okręgu.

Wzywa mających prawo do massy Nathana Spitzer, składającéj się z kwoty zł. 25 gr. 13 gotowizną i z kwoty zł. 260 hypotecznie ubezpieczonéj przez p. Jana Pacaka w roku 1832 na satysfakcyą summy zł. 269 gr. 15 zapowiedzianéj, aby się po odbiór tejże z stósownemi dowodami w przeciągu miesięcy 3 zgłosili pod rygorem postąpienia jak z massą bezdziedziczną.

Kraków d. 15 Listopada 1843 r.

Prezes
MAIER.
(2r.) *Lasocki* Sekr.

Wiadomości zagraniczne.

— *Petersburg 28 Października.* —

W przeszły wtorek 26 Października, Jéj Cesarska Wysokość Pani Cesarzewiczowa Wielka Xiężna Marya Alexandrowna raczyła przyjmować w pałacu zimowym powinszowania ze szczęśliwego rozwiązania.

Zostający w ministerstwie spraw zagranicznych urzędnik 5téj klassy do szczególnych poleceń przy główno-dowodzącym czynną armią radca stanu Hilferding, 12 Października najłaskawiéj podniesiony został do rangi rzeczywistego radcy stanu.

Od kilku już tygodni mamy tu w Petersburgu operę włoską, jakiéj równéj w téj chwili nigdzie niema, bowiem znajdują się razem pani Viardot-Garcia, i pp. Rubini i Tamburini.

Młoda Primadonna jest nieodrodną siostrą sławnéj Malibrean Garcia, tak wcześnie zgasłéj. Dawano już dwa razy Pirata, ale depiero od przybycia pani Viardot zaczęły się prawdziwe uroczystości dramatyczno muzyczne, kiedy dano cyrulika Sewilskiego, w którym Primadonna w roli Rozyny, i Tamburini — Figaro, nie mają równych sobie. Dziś poraz trzeci dają tę nieoszacowaną operę; niepodobna oddać zapału z jakim wielcy artyści przyjmowani są od publiczności. Są jeszcze dwa subjekta razem przybyłe: pani Tadini (soprano) i pan Pasini(tenor). Pierwsza nie wiele się wznosi nad skalę mierności, drugi jeszcze się nie dał słyszeć.

— *Berlin* 9 *Listopada.* —

Znaczniejsi i majętniejsi żydzi tutejsi uchwalili założyć tu fundacyę, która wiecznemi czasy ma utrwalić ich uczucie wdzięczności za uchwalone na sejmie nadreńskim zrównanie żydów pod względem praw politycznych z chrześciańskiemi mieszkańcami. To jest ma być zebrana summa 10,000 tal., od któréj procent (350 tal.) obracany będzie co rok na wsparcie katolickich, ewangielickich i żydowskich ubogich w prowincyi nadreńskiéj

Z powodu rozpoczętéj w tym roku budowy twierdzy Królewca, przytaczają gazety niemieckie, że monarchia Pruska liczy obecnie 4 warownie pierwszego rzędu, a 16 2go i 3. Nowo ufortyfikowane są miasta: Koblenz, Kolonia; Minden, Toruń i Poznań; częściowo przywrócone są fortyfikacye Swidnicy; rozszerzono przez nowe zabudowania, fortyfikacye Wezelu, Torunia i Wittenberga.

— *Hamburg* 8 *Listopada.* —

Dzisiejsza gazeta *Börsenhalle* zwraca uwagę tutejszéj pruskiéj dyrekcyi poczt na ustanowioną, w skutek nowéj konwencyi pocztowéj zawartéj między Rossyą i Prusami, taxę pocztową od listów do Rossyi przesyłanych, i z tamtąd nadchodzących, i dodaje, że odtąd pojedynczy list z Hamburga do wszystkich części państwa Rossyjskiego kosztuje tylko 18 szylingów hamb. (62 gr. pol.), oraz że przez pomnożenie i przyspieszenie przesyłek listowych, ułatwi się znacznie kommunikacya wzajemna.

— *München* 4 *Listopada.* —

W Regensburgu wyszedł noworocznik na rok 1844 p. t. *Charitas*, zawierający poezye króla Jmci Bawarskiego, pomiędzy niemi dystychy na 15 artystów, oraz jednę poezyę królewicza następcy tronu.

Znany baron Hallberg (nazywający się jak sobie czytelnicy nasi zapewne przypomną, »Pustelnikiem Gauting), odbył w tym roku pieszo podróż po wschodzie, zwiedził Turcyę, Persyę, Azyę mniejszą i t. p. Szah perski ozdobił go gwiazdą orderu słońca i lwa, — dekoracya, jakiéj jeszcze żaden poddany bawarski dotąd nie otrzymał. Król bawarski udzielił mu pozwolenie noszenia tego orderu.

Król Jmć wydał postanowienie do wszystkich naczelników prowincyj, aby język francuzki usunięty został z obywatelskich szkół żeńskich, ponieważ w nich powinny być kształcone niemieckie żony obywatelskie, a nie przekształcone niemiecko francuzkie.

— *Londyn* 4 *Listopada.* —

Wiadomości z przylądka Dobréj Nadziei donoszą, że tylko część Boerów poddała się rządowi angielskiemu.

Gdyby przyjść miał kiedy do skutku projekt wykonania tunnellu pod kanałem Kaletańskim, od Dowru do Calais, koszta téj olbrzymiéj budowy wynosiłyby najmniéj 5 razy tyle co tunnelu pod Tamizą.

— *Madryt* 31 *Października.*

Na dzisiejszem posiedzeniu senatu odczytane zostało sprawozdanie względem ogłoszenia pełnoletności królowéj, za którą oświadczyła się większość kommissyi sprawozdawczéj. P. Campuzano, jeden z pięciu członków kommissyi, odczytał swoje w téj mierze zdanie: proponował on, aby królowę uznać pełnoletnią, ale zarazem ustanowić radę rządową, któraby władzę swoją złożyła, jak tylko królowa dojdzie do pełnoletności konstytucyą przepisanéj.

Dnia 27 Października wieczorem, przybył do główněj kwatery jenerała Concha goniec z Madrytu, z uwiadomieniem, iż rozpoczął 28 rano układy z Saragossą, które ukończył wieczorem dnia tego, zawarciem ugody następującéj treści: 1) gwardziści narodowi, którzy na mocy prawa obowiązani są służyć w gwardyi narodowéj, zatrzymają swą broń. 2) Korpus ochotników uorganizowany przez juntę, ma być rozpuszczony i rozbrojony. 3) Junta, ajunta-

mienie i. deputacya prowincyonalna, będą rozwiązane. 4) Oficerowie armii, którzy służyli pod chorągwiami powstania (liczba ich dochodzi 300), tracą swe ordery i stopnie, i mają być do domów rozesłani. Pod takiemi warunkami, Saragossa, jak to już doniosła depesza telegraficzna, otworzyła swe bramy jenerałowi Concha.

— Bombaj 2 Października. —

Od granicy Pendżabu, donoszą o śmierci króla Lahory jak następuje: »Dnia 15 Września zamordowani zostali: Szere-Sing, król (Maharaża) Lahory, i obadwaj jego synowie, a to z rozkazu ministra Dhyan-Singa, który natychmiast osadził na tronie, Duliph Singa, mniemanego syna Rundszyt Singa, przy 1200 wystrzałach działowych Szere-Sing został zastrzelony w chwili odbywania przeglądu wojska naczelnika Ażyt Singa. Sam Ażyt-Sing strzelił z swego karabina, nabitego czterema kawałkami ołowiu, poczem oderznął mu głowę, która wraz z głowami synów jego zawieszoną została w Zuzubri-Bagh. Hira Sing, syn Dhyan Singha, będąc jeszcze dzieckiem, szczególny polubieniec Rundżyt Singha, objął natychmiast dowództwo nad wojskiem i kazał mu 2 miesięczny żołd wypłacić.

Powyższy opis uzupełnia depesza otrzymana przez rząd wschodnio indyjski z Umballach z d. 18 Września według której Dhyan-Syngh na zajutrz po śmierci Szere Singha, został podobnież zabity przez swych własnych stronników. — Zdaje się, iż oficerowie francuzcy w służbie Szere Singha przewidywali tę groźną burzę, gdyż jenerałowie Ventura, Court i Avitabile wzięli, jeden po drugim urlopy, aby niejaki czas przepędzić za granicami kraju.

Według doniesienia z Terozepore wyjętego z opowiadania pewnego fakira z Latony jenerał Ventura miał być świadkiem zabicia Szera-Singa, i chciał zaraz z stronnikami swemi ująć mordercę, ale został pokonany i do ucieczki zmuszony. Ażyt Sing zamordował potem najstarszego syna Szere Singha, imieniem Purtaub-Singh, a następnie wszystkie jego żony i dzieci, a nawet w wilię tego dnia urodzonego syna. Cała przeciwna partya, oprócz jenerała Ventury, który uciekł, została uwięziona. — Dulihp Sing, nowy władzca Lahory, jest to 10 letnie dziecko.

— Alexandrya 16 Października. —

Mówią, że Mehmed Ali uzbraja 40,000 wojska przeciwko Ahmedowi paszy, gubernatorowi Sudanu. Kary-Bej mianowany został ministrem wojny, Ahmed pasza (synowiec wicekróla i dotychczasowy minister wojny), Seraskierem (naczelnym wodzem armii), a Soliman pasza otrzymał polecenie uorganizowania armii.

Sądzą powszechnie, że Anglia wpływała na postępowanie Achmeda paszy, który, jak wiadomo, wyrobił sobie u porty firman, mianujący go niezawisłym wielkorządcą Sudanu, prowincyi dotąd do Egiptu należącéj.

— Bogota 2 Lipca. —

Dekretem wydanym d. 31 Maja postanowiono wznieść Boliwarowi pomnik w metropolitalnym kościele katedralnym. W katedrze Santa Marta, w miejcu, gdzie złożone były zwłoki Boliwara przed przeniesieniem ich do miejsca urodzenia, ma być postawiony inny pomnik. W sali posiedzeń Izb prawodawczych, oraz w sali posiedzeń rządu, zawieszony będzie jego portret, a władza wykonawcza upoważnioną została do pokrycia wszystkich tych wydatków ze skarbu narodowego.

Innem prawem, uchwalonem na posiedzeniu kongressu rzeczypospolitéj kolumbijskiéj (nowéj Granady z dnia 26 Maja. dozwolony został powrót do kraju tym Granadyjczykom, którzy tego bez pozwolenia kongressu uskutecznić dotychczas nie mogli.

Prawem z d. 23 Czerwca zakazano krajowcom w przeciągu lat 20, sprzedawać lub zastawiać udzielone im grunta.

Jenerał Domingo Calcedo, który w ostatnich czasach był Wiceprezesem Granadyjskiéj rzeczypospolitéj, umarł tu wczoraj. Wszystkim władzom i urzędnikom nakazano włożyć żałobę na tydzień.

Rozmaitości.

Konsumcya zapałek chemicznych. Dzienniki angielskie donoszą, że jedna fabryka takich zapałek w Londynie płaci rocznie 1000 f. st. (42 000 złp.) za wypotrzebowane do nich drzewo sosnowe, a że ta fabryka wyrabia co tydzień 12—15000 paczek takich zapałek do pocierania. Każda zaś paczka zawiera w sobie 100 zapałek, z tego więc okazuje się, że w samym Londynie zużywa się co tydzień przeszło 194 milionów, a zatem co rok 10,110 milionów, zapałek. Dodajmy do tego fabryki tego rodzaju w innych krajach, mianowicie w Niemczech, Francyi, Polsce i t. d. a zaledwie te ogromną liczbę zużywających się co rok zapałek wyobrazić sobie potrafimy; a ileż to ła-

dzi przy tych fabrykach znajduje zatrudnienie,

— *Porcelanowe koleje w miejsce żelaznych.* Pewien Francuz chce zupełnie usunąć szyny na kolejach żelaznych, a zastąpić je mięszaniną z ziemi porcelanowéj i pewnéj substancyi metalicznéj; ta mięszanina ma być trwalsza od żelaza; bardzo tania, nie rdzewieje i dłużéj wytrzyma niż żelazo!?!

— Filozof chcąc przeprawić się przez rzekę wsiadł do łódki, podczas żeglugi wszczął rozmowę z przewoźnikiem: Znasz ty arytmetykę »nie, niesłyszałem nigdy o téj pani» Żałuje cię odrzekł filozof boś stracił 4 część twojego życia: a znasz ty matematykę? przewoźnik uśmiechając się odpowiedział: uie» ach! zawołał filozof, druga ćwiartka twojego życia jest stracona» a znasz ty astronomię? »nie mój panie.» »więc 3cia ćwiartka twojego życia jest stracona.» W téj właśnie chwili łódka potknąwszy się o skałę, zaczęła tonąć. Przewoźnik zrzucił sukmanę i zapytał filzofa: umiesz ty pływać? »nie» odrzekł filozof. No to siadajże pan na moim grzbiecie, bo wszystkie 4ry ćwiartki twojego życia będą stracone.

— *Bogactwo teatrów rzymskich.* Wiele mówimy w naszych czasach o wytworności i przepychu naszych teatrów, ale i w tym względzie, równie jak w wielu innych, nie możemy się mierzyć z Rzymianami. I tak wiemy, że Scaurus wybudował teatr, w którym tylko przez jeden miesiąc grać miano, gdyż owczesne ustawy nie dozwalały mieć stałych teatrów, ale z jakimże wystąpił przepychem. Oto sama scena otoczona była 360 słupami z drogiego czarnego marmuru. Oprócz tego cały gmach był ozdobiony 2.000 posągami ze spiżu. Jaką zaś użyte do przyozdobienia malowidła i inne ozdoby miały choć zbliżona wartość, można powziąść z następującéj okoliczności. Po ukończeniu widowisk; rozkazał Scaurus, aby ten wszystek materyał, który w jego domu do zwyczajnego zbytku uie był przydatny, zabrano i zawieziono do willi, która jego była własnością; lecz gdy niewolnicy przez zemstę ogień podłożyli, wszystko spłonęło, a pomienioną szkodę podawano wówczas na 5 milionów talarów. Nasze wielkie gmachy teatralne w porównaniu z dawnemi za czasów rzymskich, są tylko chatkami, bo gdy w naszych 2,000 do 3,000 widzów zaledwie mieścić się może, teatr Scaurusa mógł objąć 80,000, a Pompejusza 40,000 ludzi.

— Dziennik religijny donosi dwaj żołnierze z wojska, w *Tul* garnizonem stojącego, wyszli za wały w zamiarze odbycia pojedynku; świadkowie przeciwników pojednać nie mogli, i już zabójcze żelaza krzyżować się zaczęły: W tém Opatrzność zsyła w to miejsce xiędza Gery, proboszcza. Przerażony widokiem dwóch ludzi tak lekkomyślnie z życiem igrających, zawołał stójcie» zdumieni żołnierze niespodzianą obecnością kapłana, pomimowolnie broń spuścili, on zaś podszedłszy do nich, rzecze, »cóżeście robili? albożto pałasz miał was o słuszności przekonać. Przyjaciele, odpuście sobie urazy, o których wiedzieć nie chcę, i uściśnijcie się wzajem. Jakoż, pokonani wszechwładnym wpływem religii, podawszy sobie ręce, uścisnęli się i w jedności odeszli. Cześć ci religio, która jedna natchnąć umiesz uczucia zgody, braterstwa i odpuszczania urazy; cześć kapłanowi pojmującemu wzniosłe powołanie swoje: cześć ludziom, co posłuszni świętemu głosowi, nierumienili się na usługę kraju zachować życie, które tak nie rozważnie marnować zamierzali. Zwolennicy postępowego kształcenia się ludzkości, z tryumfem wskazujący na świeżo powstałe stowarzyszenie przeciw pojedynkom; niech nam nowości pomysłu swojego dowiodą. My powtórzym tylko słowa biskupa: Rodezu: »Taka to jest wielkość twojéj religii, o mój Boże iż każda myśl dobra, szlachetna i prawdziwie dla ludzkości użyteczna, musi koniecznie w niéj brać swój początek, jako w jedynym swojem źródle.»

— W obserwatorium lorda Rosse w Anglii, budują teleskop olbrzymi, Zwierciadło metalowe tego instrumentu optycznego waży 60,000 funtów, szerokość otworu liczy 6 stóp średnicy. — Jeden z Inżynierów angielskich zrobił plan wyspy pływającéj, mającéj zastępować wielkie okręty; długość wyliczona jest na stóp 1200 szerokość zaś na 400. Cała ta wyspa ma być opasaną parkanem, pobudowaną domkami na mieszkanie i magazynami na towary, w środku zaś ma być umieszczone obserwatorium, aparat żaglowy a na dnie rudel i inne aparaty do zmiany kierunku żeglugi.

PRZYJECHALI DO KRAKOWA.

Od dnia 21 do dnia 22 Listopada.

Załewski Franciszek, Rutkowska Karolina, Straszewski Romuald, ob., Konaczyński Antoni ob., z Polski; — Tonndorf Julia, Sand Hilary, Kałuski Bolesław ob., z Galicyi.

Wyjechali z Krakowa.

Bogowolski Józef. Bogowolska Józefa, Fritsche Ludwika ob., Fleszyński Mikołaj, ob., do Polski — Pietruski Julian ob., do Galicyi.